

Fører alt arbeid til god helse?

Ingvild Myklebust
psykolog, Nidaros DPS

Med sitt søkelys på inkludering i arbeidslivet risikerer Psykologforeningen å individualisere problemer knyttet til økende ulikhet i samfunnet, og skamme dem som er nederst på rangstigen.

«Helse gjennom arbeid» lyder den visjonære overskriften for hovedsatsingsområdet de neste tre årene. Dette skjer helt uten noen forsøk på definisjon av hva arbeid er, eller hva slags arbeid som er godt for helse. Det ser ut som at «arbeid» ureflektert forstås som lønnsarbeid, og at det uten videre antas at dette er bra.

Det er imidlertid åpenbart at mye geskjeft som utløser penger, har en heller tvilsom verdi for menneskelig trivsel og helse. Man utnytter menneskenes usikkerhet og begjær, og andre blir objekter for ens egne mål heller enn unike subjekter. Dette står i motsetning til aktiviteter man driver med fordi de ganske enkelt har verdi i seg selv.

Å forebygge uføretrygd fordi dette koster penger for samfunnet, er det nærmeste jeg ser en begrunnelse for hvorfor dette er viktig. Psykologenes hovedsatsing passer dermed mistenkelig godt inn i dagens økonomiske maktstrukturer. «Dagens arbeidstakere må regne med å stå i jobb lenger for å ta vare på velferdsstaten» er omkvedet vi alle har hørt.

Psykologenes hovedsatsing passer dermed mistenkelig godt inn i dagens økonomiske maktstrukturer

Overskuddet av økende effektivisering og automatisering føres inn i konsumvekst, og de virkelig store pengene blir i økende grad samlet på noen få menneskers hender. De rike blir stadig rikere ettersom kapital er det som lønner seg mest (Piketty, 2014).

De iboende vanskene med det uregulerte, konkurransebaserte markedet har økt med algoritmenes inntog i de multinasjonale selskapenes kontrollrom. Kampen om oppmerksomheten er enorm. Vi lokkes til skjermene for at det kan høstes data om oss, data som selges og brukes til målrettet reklame, og som ytterligere begunstiger de selskapene som er store fra før. Det fører til polarisering og ensretting av både sinn og samfunn. Kampen for å bli synlig – og med det ha «markedsverdi» – har blitt knallhard. Systemet skaper noen få vinnere, og tilsvarende mange tapere. Behovet for å lykkes og smerten ved å være gjennomsnittlig eller ikke «få det til» aksentueres. Statusjag er jo i seg selv et nullsumspill: Om noen øker sin status, betyr det at andre mister sin. Det hele blir et fånyttets strev med store psykologiske omkostninger.

Med de store endringene i arbeidsmarkedet ser vi i dag også et stadig voksende prekariat – arbeidstagerne uten fast jobb, som går på korte kontrakter, er tilkallingsvikarer og tidvis arbeidsløse. Dette er en eksistens uten forutsigbarhet eller sikkerhet, noe som åpenbart påvirker både den materielle og psykologiske velferden. Er det for disse menneskene vi skal predike arbeidets helsebringende effekter?

Det er godt dokumentert at økt økonomisk ulikhet fører til dårligere psykisk helse i befolkningen (Wilkinson & Pickett, 2011, 2018). Diagnosesystemets sykdomsmodell for psykiske lidelser tilslører dette. Når vi nå skal legge vår innsats i å få folk til å innordne seg lønnsarbeidssystemet, er jeg redd vi ytterligere bidrar til å legge skylden og skammen på dem som faller utenfor. Dette er grotesk når

realiteten i lønnsarbeidssystemet er at det er det samme hvilken faktisk nytte og moralsk verdi det du gjør, har, bare du kan tjene penger på det. Dersom vi faktisk ønsker å bedre psykisk helse, burde vi heller rette oppmerksomheten mot hva det økonomiske systemet vi lever i, gjør med menneskesinnet. Men så lenge gjennomsnittlig lengde på terapi ved DPS er under 15 timer, er vel reaksjoner på dette systemet noe som verken vi eller pasientene våre har rom for å ta inn over oss.

Som fagforening burde Psykologforeningen heller sikte mot å kunne gjøre mer langvarige terapier praktisk og økonomisk tilgjengelig for alle. Dette kunne være et bidrag til å utvikle menneskers refleksjonsevne og fornuft i denne galskapens tid som vi lever i. Men kanskje er vi også selv så bundet til pengemakten at vi har mistet både den refleksjonsevnen og autonomien som trengs for å gjøre dette?

Referanser

- Piketty, T. (2014). Kapitalen i det 21. århundre. Cappelen Damm.
Wilkinson, R. & Pickett, K. (2011). Ulikhetens pris. Res publica.
Wilkinson, R. & Pickett, K. (2018). The Inner Level. Penguin Books.